

پژوهشکده شورای نگهبان

اظهار نظر مجمع شورتی حقوقی

در خصوص:

- لایحه اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی
- لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان مودت و همکاری در جنوب شرقی آسیا
- طرح مقابله با اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه

کد گزارش: ۹۶۰۵۰۵۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۵/۳۰

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

موضوعات:

- ۲ ..... لایحه اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی
- لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان مودت و همکاری در جنوب
- ۴ ..... شرقی آسیا
- ۶ ..... طرح مقابله با اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه

تهیه کننده: پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۶۰۵۰۵۴

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۶/۰۵/۳۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لایحه اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی

مقدمه

«لایحه اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی» که یک نوبت در دوره نهم مجلس تقدیم گردیده بود و مجدداً در دوره دهم اعلام وصول گردید نهایتاً در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. ذیلاً به بررسی این مصوبه خواهیم پرداخت.

شرح و بررسی

مطابق مقدمه توجیهی لایحه مزبور، در ماده (۳۵)^۱ قانون خدمت وظیفه عمومی به مشمولین دیپلم اجازه ادامه تحصیل در خارج از کشور داده شده است، در حالی که در ماده (۳۶)^۲ این قانون ادامه تحصیل صرفاً برای مشمولین دارای مدرک کارشناسی

---

۱. ماده ۳۵- (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۸/۲۲) مشمولین دیپلم که حداکثر یک سال پس از فراغت از تحصیل در یکی از دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی داخل یا خارج از کشور که مورد تأیید وزارتخانه های علوم و بهداشت میباشند پذیرفته شوند تا زمانیکه وفق تبصره (۱) ماده (۳۳) به تحصیل اشتغال دارند، می توانند مشروط به اینکه دارای غیبت غیرموجه نباشند از معافیت تحصیلی استفاده نمایند. این معافیت برای هر مقطع فقط یک بار داده می شود.
تبصره ۱- ...

۲. ماده ۳۶- (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۸/۲۲) مشمولین دارای مدرک کارشناسی و بالاتر و معادل آن در حوزه های علمیه علاقمند به تحصیل در خارج از کشور در صورتیکه از نظر مقررات این قانون و وزارتخانه های علوم و بهداشت، حائز شرایط ادامه تحصیل در خارج از کشور باشند و دانشگاهها و

و بالاتر تجویز شده است و لذا به دلیل تعارض این دو ماده و ایجاد ابهام، حذف عبارت مذکور در لایحه پیشنهادی، از متن ماده (۳۵) پیشنهاد شده است.

نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد این است که ماده (۳۶) قانون ناظر به «مشمولین دارای مدرک کارشناسی و بالاتر» بوده و ماده (۳۵) مربوط به مشمولین دیپلم بوده است و در هرکدام شرایط معافیت تحصیلی مشمولین در صورت تحصیل در خارج را بیان نموده است و لذا موضوع هر دو ماده متفاوت و تعارضی وجود نداشته است، لکن در ماده (۳۶) جهت «مشمولین دارای مدرک کارشناسی و بالاتر» به ارائه تضمینات لازم جهت امکان تحصیل در خارج اشاره شده است، ولی در ماده (۳۵)، جهت «مشمولین دیپلم» سپردن هیچ‌گونه تضمینی پیش‌بینی نشده است، لذا به نظر می‌رسد به جای حل این مسئله در لایحه پیشنهادی، به‌طور کلی تحصیل «مشمولین دیپلم» در خارج از کشور منع گردیده است.

اما فارغ از فلسفه وضع مصوبه حاضر، مسئله‌ای که امکان طرح آن وجود دارد این است که، در نظام حقوقی ما تحصیل در خارج از کشور و همچنین استفاده از معافیت تحصیلی (جهت تأخیر در انجام خدمت وظیفه عمومی) مورد پذیرش قرار گرفته است و لکن با مصوبه حاضر «مشمولین دارای مدرک کارشناسی و بالاتر»، می‌توانند از معافیت تحصیلی جهت تحصیل در خارج از کشور بهره ببرند ولی «مشمولین دیپلم» از چنین حقی (که تاکنون نظیر

→

رشته‌های آنها مورد تأیید وزارتخانه‌های فوق باشد، می‌توانند با سپردن تضمین‌های لازم با استفاده از مقررات این قانون برای تحصیل به خارج از کشور مسافرت نمایند.

مشمولین فوق داشته‌اند) محروم شده‌اند.

همچنین عدم اعطای معافیت تحصیلی به مشمولین دیپلمی که با هزینه شخصی در مهلت قانونی به خارج رفته و در آنجا ادامه تحصیل می‌دهند منجر به غیبت خواهد شد که البته مواد فوق‌الذکر به نظر فاقد مغایرت با قانون اساسی می‌باشد.

لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان مودت و

همکاری در جنوب شرقی آسیا

مقدمه

لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان مودت و همکاری در جنوب شرقی آسیا» که در تاریخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ اعلام وصول گردیده بود، در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۱۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

شرح و بررسی

۱) «پیمان مودت و همکاری» درابتدا به امضای اعضای «اتحادیه ملل آسیای جنوب شرقی» موسوم به «آسه آن» رسیده است. این پیمان از جمله معاهدات نیمه باز بین‌المللی است که دایره الحاق آن به روی سایر کشورها اعم از منطقه‌ای و غیرمنطقه‌ای مفتوح است و لذا در راستای گسترش شراکت بین منطقه‌ای امروزه تعداد اعضای آن به ۳۶ عضو می‌رسد و از آنجا که الحاق به پیمان مودت و همکاری آسه‌آن به عنوان پیش شرط اصلی برقراری روابط سازماندهی شده با این اتحادیه تلقی می‌شود، ایران نیز درخواست خود را به

اتحادیه مزبور داده که در چهل و نهمین اجلاس وزاری امور خارجه این اتحادیه مطرح و طی اجماعی با آن موافقت شده است.

۲) تذکر: در حالی که در ماده واحده این مصوبه، تشریفات‌های (پروتکل‌های) این پیمان مورخ ۱۹۸۸/۱۲/۱۵ و ۱۹۸۸/۷/۲۵ اعلام شده، در عنوان این پیمان تاریخ‌های مزبور ۱۹۸۷/۱۲/۱۵ و ۱۹۹۸/۷/۲۵ ذکر شده است. لذا لازم است که تاریخ صحیح آن‌ها آورده شود.

۳) ابهام: با توجه به دیباچه متن پیمان مودت و همکاری در جنوب شرقی آسیا، دولت جمهوری اسلامی ایران اعلام کرده است که به منظور ارتقای صلح، دوستی و همکاری متقابل در موضوعاتی که جنوب شرقی آسیا را تحت تأثیر قرار می‌دهند، «مطابق روح و اصول منشور ملل متحد، اصول ده‌گانه مصوب کنفرانس آسیایی - آفریقایی در باندونگ مورخ ۲۵ آوریل ۱۹۵۵ (۱۳۳۴/۲/۴)، اعلامیه اتحادیه ملل جنوب شرقی آسیا امضا شده در بانکوک مورخ ۸ اوت ۱۹۶۷ (۱۳۴۶/۵/۱۷) و اعلامیه امضاء شده در کوالالامپور مورخ ۲۷ نوامبر ۱۹۷۱ (۱۳۵۰/۹/۶)» با انعقاد این پیمان موافقت کرده است. در این خصوص این ابهام وجود دارد که در صورتی که متن مذکور به منزله‌ی تعهد دولت جمهوری اسلامی ایران به رعایت اسناد و اعلامیه‌های مورد اشاره باشد، تصویب آنها توسط مجلس شورای اسلامی ضروری است و در غیر این صورت این تعهد دولت مغایر با اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی است.

طرح مقابله با اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه

مقدمه

«طرح مقابله با اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه» که در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۴ اعلام و وصول و در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۶/۵/۲۲ مجلس شورای اسلامی با اصلاحاتی تصویب شده، در اجرای اصل ۹۴ قانون اساسی جهت انطباق بر موازین اسلام و قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شده است.

پیش از بیان نکات مربوط به این مصوبه، توجه به این موضوع لازم است که فصل دهم از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ناظر به «سیاست خارجی» و همچنین برخی از اصول کلی مقرر در این قانون از جمله بندهای «۵»، «۶» و «۱۶» اصل سوم، دربردارنده معیارها و مؤلفه‌های لازم‌الرعايه‌ای درخصوص ارتباط جمهوری اسلامی ایران با دولت‌های سلطه‌گر است که به نظر می‌رسد لازم بود در تدوین مصوبه حاضر، به این نکات توجه ویژه‌ای صورت گیرد.

تبیین و بررسی

کلیات

درخصوص این طرح لازم است به چند نکته کلی توجه شود:

۱. موادی از این طرح که بارزترین آن مواد (۱۱) و (۱۲) آن است، تکالیفی که موجد بار مالی است برای دولت در نظر گرفته شده است که در این مصوبه، محلی جهت تأمین اعتبار آن پیش‌بینی نشده است و از این جهت ممکن است در ظاهر امر، شبهه مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی را

به ذهن متبادر کند، لکن باتوجه به اینکه در اسناد و قوانین بالادستی متعدد، به کرات بر تقویت بنیه دفاعی و توان بازدارندگی کشور و لزوم تخصیص بودجه برای این امر تأکید شده است (به عنوان مثال می توان به بندهای «۵۲» و «۵۳-۱» «سیاست های کلی برنامه ششم توسعه»^۱ ابلاغی ۱۳۹۴/۴/۹ مقام معظم رهبری یا مواد (۱۰۵) و (۱۰۶) «قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ اشاره کرد)؛ لذا طرح حاضر

---

۵۲. افزایش توان دفاعی در تراز قدرت منطقه ای در جهت تأمین منافع و امنیت ملی با تخصیص حداقل ۵ درصد بودجه عمومی کشور برای بنیه دفاعی.

۵۳- ارتقای توان بازدارندگی کشور با:

۵۳-۱- توسعه توان موشکی و فناوری ها و ظرفیت تولید سلاح ها و تجهیزات عمده دفاعی برترساز با توان بازدارندگی و متناسب با انواع تهدیدات.

۲. ماده ۱۰۵- در راستای اجرای مفاد مصرح در قانون اساسی و افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور و به منظور مدیریت منسجم، هماهنگ و مؤثر روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای اصل عزت، حکمت و مصلحت و برای تحقق اهداف این قانون، دستگاه های اجرایی به جز نیروهای مسلح مکلف اند، تمامی اقدامات خود در زمین. روابط خارجی را با هماهنگی وزارت امور خارجه انجام دهند. وزارت امور خارجه موظف است در چهارچوب قوانین نسبت به اجرای موارد زیر اقدام نماید:

الف- طراحی و اجرای اقدامات دیپلماتیک در سیاست خارجی در جهت تحقق اصول مربوطه قانون اساسی مخصوصاً در بعد مبارزه با استکبار و رژیم صهیونیستی و حمایت از جریان مقاومت و مستضعفین.

ب- ایجاد بسترها و شرایط سیاسی لازم برای تنوع بخشی و تقویت پیوندهای همه جانبه با کشورهای هدف در جهان به ویژه کشورهای منطقه، همسایگان و قدرت های نوظهور در چهارچوب سیاست های کلی نظام.

ماده ۱۰۶-

الف- دولت مکلف است در اجرای بند «۵۲» سیاست های کلی برنامه ششم و به منظور افزایش توان دفاعی کشور در تراز قدرت منطقه ای و تأمین منافع و امنیت ملی، حداقل پنج درصد (۵٪) از منابع بودجه عمومی و درآمدهای اختصاصی را به عنوان سهم تقویت بنیه دفاعی در ردیف های تقویت بنیه دفاعی در بودجه سالانه کشور اختصاص دهد.

ب- دولت موظف است پشتیبانی های لازم را به منظور افزایش توان دفاعی کشور در تراز قدرت منطقه ای و تأمین منافع و امنیت ملی، با انجام اقدامات اساسی زیر به عمل آورد:

۱- تحکیم و تقویت بنیه دفاعی کشور با پشتیبانی از:

۱-۱- توسعه و افزایش توان تولیدی موشکی.

در چارچوب اجرای احکام مذکور ارزیابی شده و به نظر می‌رسد از جهت بار مالی ایرادی به آن وارد نباشد.

۲. در برخی از مواد این طرح، از جمله مواد (۳)، (۱۴)، (۱۶ مکرر) و (۲۱)، برای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و به‌ویژه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تکالیفی در نظر گرفته شده (مثلاً لزوم گزارش‌دهی این نیروها به مجلس در خصوص اقداماتشان دربارهٔ موضوع مصوبه در ماده (۳)) و در این باره به لزوم کسب اذن از فرماندهی نیروهای مسلح نیز هیچ اشاره‌ای نشده است که این امر از جهت بند «۴» اصل ۱۱۰ قانون اساسی، محل ایراد است.

البته ممکن است گفته شود قید لزوم رعایت سلسله مراتب در برخی مواد مذکور (مواد (۳)، (۱۴)، (۱۶ مکرر) رافع این ایراد می‌باشد، ولیکن به نظر می‌رسد قید مذکور به منزله اذن در انجام چنین تکلیفی نبوده و ناظر به رعایت این سلسله مراتب در مقام ارائه‌دهنده گزارش باشد و لذا رافع ایراد مذکور نخواهد بود.

۳. مفاد برخی از مواد این طرح، به‌ویژه مواد (۱۴)، (۱۶ مکرر)، (۱۸)، (۲۱)، با صلاحیت‌های شورای عالی امنیت ملی مذکور در اصل ۱۷۶ قانون اساسی هم‌پوشانی و اشتراک فراوانی دارد که این امر با توجه به رویهٔ شورای نگهبان، از جهت امکان ورود مجلس به این حوزه محل تأمل است.

جزئیات

ماده (۵) - مغایرت با اصل ۷۲ و تذکر

→
۲-۱- توسعه و تقویت توان پدافند هوایی در سطوح مختلف برد کوتاه، متوسط و بلند.

۱. مغایرت: در بند «۳» این ماده، اطلاق استناد به «قواعد اساسی و اصول بنیادین حقوق بین‌الملل از جمله حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بشر»، مغایر اصل ۷۲ قانون اساسی است.

۲. تذکر: با توجه به اینکه در تبصره «۱» ماده «۴» این مصوبه، فهرست تحریم با هماهنگی شورای عالی امنیت ملی تهیه می‌شود، لازم است در تبصره «۱» ماده «۵» نیز درخصوص به‌روزرکردن فهرست مزبور، عبارت «با هماهنگی شورای عالی امنیت ملی» پیش از عبارت «نام آن‌ها را» افزوده شود.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود رایا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه جلو گیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir